

Marek Jasiński, Zbigniew Bukowski

Jeziro Witosławskie, gm. Mrocza, woj. bydgoskie

Informator Archeologiczny : badania 18, 126-127

1984

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JAROSŁAW
woj. przemyskie
Stanowisko - byłe opactwo
benedyktynek

Muzeum
w Jarosławiu

Badania prowadziła mgr Joanna Kociuba /autorka sprawozdania/. Finansował NKZ w Przemyslu. Szósty sezon badań. Okres wpływów rzymskich, średniowiecze, okres nowożytny.

Badania archeologiczne przeprowadzone w obrębie murów byłego opactwa benedyktynek miały na celu rozpoznanie zasięgu cmentarza średniowiecznego i lokalizacji kościoła św. Mikołaja.

Przebadano teren przy zachodnim skrzydle klasztoru. W założonych wykopach nie natrafiono na żadne obiekty związane z cmentarzem lub posadowieniami kościoła. W jednym z wykopów natrafiono na mur z białego kamienia łączony zaprawą. Jest to dalszy fragment obiektu odsłoniętego w trakcie badań z roku 1966. Z porównania z planem zabudowy wzgórza z roku 1932 wynika, że może to być fundament koszar austriackich. W celu sprawdzenia chronologii obiektu fragmenty zaprawy zostały oddane do analizy. W trakcie badań uzyskano liczne fragmenty ceramiki nowożytnej, fragmenty kafli i naczyń szklanych z XVII-XVIII wieku. Ceramika z okresu rzymskiego i średniowiecza wystąpiła w znikomych ilościach jedynie w warstwach przemieszanych z materiałem nowożytnym.

JĘGLINIEC, gm. Szypliszki
woj. suwalskie
Stanowisko I

Państwowe Muzeum Archeologiczne
w Warszawie

Badania prowadziła mgr Grazyna Iwanowska przy współudziale mgr Anny Bitner-Wróblewskiej i konsultacji mgr. Mariana Kaczyńskiego. Finansowało PMA w Warszawie. Pierwszy sezon badań. Grodzisko wczesnośredniowieczne.

Grodzisko położone jest około 17 km na północny-wschód od Suwałk, i około 500 m od granicy polsko-radzieckiej. Obiekt znany jest z drobnych wzmianek w literaturze oraz z badań powierzchniowych. Celem badań było rozpoznanie charakteru grodziska oraz określenie chronologii.

Grodzisko usypane zostało w najwyższym punkcie wzgórza moreny czołowej. Umocnione wysokimi i stromymi wałami, ma kształt ściętego stożka. W rzucie poziomym jest owalne, wymiary u podstawy wynoszą około 60 x 100 m. Od strony wschodniej, u podnóża grodziska, znajdują się ślady fosy, od strony zachodniej stoki grodziska opadają stromo do dna parowu, który przebiega z południa ku północy, przechodząc w obu kierunkach w szerokie, podmokłe doliny. Od strony północnej do podnóża grodziska dochodzi podłużny nasyp o długości około 100 m, stromo opadających zboczach /szczególnie od strony zachodniej/ i szerokości od około 6 do około 20 m. Być może spełniał on funkcję drogi dojazdowej do grodziska. Na jednym ze zboczy nasypu znaleziono, w wyniku penetracji powierzchniowej, kilka fragmentów wczesnośredniowiecznej ceramiki /w tym jeden fragment częściowo obtaczany/.

Wykopy założono na majdanie grodziska, owalnym w kształcie, o wymiarach 20 x 40 m. Majdan podzielony jest na dwie części przez biegnący jego środkiem niewielki nasyp ziemny, zakończony od strony wschodniej owalnym wzniesieniem. Różnica poziomów między tak wydzielonymi częściami majdanu wynosi około 2 m. W południowej /położonej wyżej/ partii majdanu przebudowano 42 m². Tuż pod powierzchnią wystąpiły ślady konstrukcji kamiennych, w warstwie barwy brunatno-szarej, którym towarzyszyły niewielkie fragmenty polepy oraz ułamki węgli drzewnych. Miejscami konstrukcje te osiągnęły miąższość około 30 cm. W ich obrębie wystąpiły ślady po słupach. Obok polepy w trakcie eksploracji znaleziono dużo fragmentów kości, około 40 drobnych ułamków ceramiki ręcznie lepionej, żelazny hełt kuszy, żelazny grot strzały oraz kółko brązowe. Drugi wykop o powierzchni 25 m² założono w dolnej - północnej części majdanu. Tuż pod powierzchnią ziemi wystąpił bruk kamienny. Pomędzy kamieniami bruku znaleziono fragmenty kości, kilka ułamków ceramiki wczesnośredniowiecznej oraz kilka przedmiotów brązowych /obrączka, okucie, fragment brzośoty/.

Wyniki nie pozwalają jeszcze na uściślenie chronologii stanowiska, natomiast wskazują na jego refugialną funkcję. Świadczą o tym nie tylko niewielkie rozmiary obiektu oraz brak śladów dłuższego osadnictwa, ale przede wszystkim jego usytuowanie w miejscu dogodnym pod względem obronnym oraz charakter umocnień. Wiercenia wykonane u podnóża nasypu prowadzącego do grodziska oraz samego grodziska wykazały obecność warstwy czarnej ziemi, o miąższości około 40 cm, będącej być może warstwą spływową - pozostałością po spalonych konstrukcjach drewnianych.

Na polu przylegającym do grodziska od strony południowej znaleziono kilka fragmentów ceramiki ręcznie lepionej, a seria wierceń wykazała istnienie niskich śladów warstwy kulturowej. Być może mamy tu do czynienia z osadą podgrodową.

Badania będą kontynuowane.

JEZIORO WITOSŁAWSKIE, gm. Mrocza
woj. bydgoskie

Biuro Badań i Dokumentacji Zabytków
w Bydgoszczy
Klub Archeologii Podwodnej "TRITON"

Badania prowadził mgr Marek Jasiński, /autor sprawozdania/. Konsultacja naukowa prof. dr. hab. Zbigniewa Bukowskiego, Finansował NKZ w Bydgoszczy, Pierwszy sezon badań. Wczesnośredniowieczne stanowisko podwodne.

Badania podwodne jeziora Witosławskiego miały w sezonie 1984 charakter penetracyjny. Objęto nimi trzy spośród czterech głównych zatok akwenu, w ich partiach przybrzeżnych. Przy wy-

borze obszarów próbnych kierowano się morfologią terenu sugerującą możliwość obecności obiektów podwodnych. Penetrację prowadzono z wykorzystaniem łodzi motorowej stanowiącej bazą dla ekipy pletwonurków oraz ekipy asekurującej.

Szczegółowym rozpoznaniem objęto cztery sektory:

- A - w obrębie południowo-wschodniej odnogi /zatoeki/ jeziora, tuż przy korycie odpływowym rzeki Orli, w bezpośrednim sąsiedztwie obecnie badanych ruin zamku z XV-XVII w.
- B - w rejonie zachodniej części nasady cypla wyżynnego rozdzielającego zatokę południowo-wschodnią od północno-wschodniej.
- C - w obrębie zatoki północno-wschodniej, na zachód od Leśnictwa Orle.
- D - wzdłuż południowo-wschodniego brzegu w/w zatoki, w sąsiedztwie punktu wysokościowego 104.9.

W trakcie penetracji podwodnej w sektorach A, B i D zlokalizowano liczne skupiska kamieni zalegające na dnie w rozmaitych układach. W rejonie ujścia rzeki Orli stwierdzono obecność kamieni umocnień w rodzaju bruku występującego wyłącznie w części podwodnej, na głębokości nieprzekraczającej 1,5 - 2,5 m. Umocnienia tego typu wystąpiły wyłącznie w rejonie bezpośrednio sąsiadującym z ruinami średniowiecznego obiektu obronnego.

W sektorze C rozpoznanie dna podjęto u nasady długiej, porośniętej trzcina łąchy podwodnej, zalegającej na głębokości 1,5 - 2 m "wchodzącej" w giąb jeziora w kierunku południowym na odległość ponad 200 m.

Obiekty o charakterze archeologicznym ujawniono na przedłużeniu wspomnianej łąchy w kierunku południowym, w pasie o długości ok. 60 - 75 m i szerokości 30 - 40 m.

Na niemal całym badanym w tym rejonie obszarze stwierdzono duże nagromadzenie polnej wielkości kamieni sugerujące celowe ich złożenie. Materiał archeologiczny wystąpił w sektorze C w trzech wyraźnych skupieniach:

1. Na przedłużeniu łąchy w kierunku południowym, w odległości ok. 15 m od jej zakończenia, w strefie występowania w/w kamieni ujawniono na głębokości 4 - 5 m relikty drewnianych pał /zachowanych w dnie do wysokości 20 - 30 cm/ występujące parami lub pojedynczo oraz ceramikę wczesnośredniowieczną zachowaną w dużych fragmentach.
2. W odległości ok. 20 m w kierunku południowym od poprzedniego skupiska, na głębokości ok. 6 m ujawniono dalsze stupy drewniane występujące pojedynczo. Towarzystwiły im liczne gązdy narzutowe o dużych rozmiarach. Z obszaru tego wydobyto naczynia ceramiczne zachowane w całości, wszystkie chronologicznie zwarte, należące do grupy z końca XI-XII w. Reprezentują one zróżnicowany w zakresie form i ornamentów inwentarz ceramiczny.
3. W odległości ok. 60 m w kierunku zachodnim od skupiska nr 2, na głębokości 5 - 7 m odkryto następane miejsce zalegania ceramiki z całkowicie zachowanymi naczyniami datowanymi na XI-XII w.

Badania będą kontynuowane.

JURKÓW, gm. Jarczków
woj. zamojskie
Stanowisko 1

Konserwator Zabytków Archeologicznych
Biuro Badań i Dokumentacji Zabytków
w Zamościu

Badania prowadziła mgr Ewa Panasiewicz przy współudziale dr Ireny Kutylowskiej. Badania finansował KRZ w Zamościu. Pierwszy sezon badań: Grodzisko wczesnośredniowieczne. /X/XI - poł. XIII w.??/

Wiosną 1984 roku podczas weryfikacji grodziska województwa zamojskiego natrafiono w Jurkowie na polu świeżo zorany na niktę ślady obniżenia, ślady regularnie układające się w okrąg plaży intensywnie pomarańczowej i miejscami czerwonej polepy. Polepie towarzyszyły fragmenty węgli drzewnych oraz ułamki naczyń wczesnośredniowiecznych z X-XIII w. /miejscowość wzmiankowana jest w Słowniku Geograficznym Królestwa Polskiego - odnotowana tam informacja dotyczy śladów fundamentów na wschód od wsi, na łąkach - gdzie miał się znajdować zamek XV-XVII wieczny/.

Podjęto sondażowe badania wykopaliskowe w zachodniej części obiektu, odsłaniając 44 m² powierzchni - przebadano fosę, wał i partie przywałową wnętrza grodziska.

Od strony wschodniej i północno-wschodniej grodziska broniony podmokłą torfowe łąki natomiast od zachodu i południowego-zachodu przekopano płytką fosę, uchwyconą w wykopie głębokość 1,1 m. Szerokość jej wynosiła 15-20 m. Fosę przebadano tylko na odcinku 9 m, od strony grodziska. Wewnętrzny jej stok wyłożony był brukiem z drobnych wapiennych kamieni, których skupisko odkryto w przydannej partii fosy. W fosie także natrafiono na bezładnie rozrzucone fragmenty zbutwiałego i spalonego drewna, które są najprawdopodobniej resztkami umocnień znajdujących się na tzw. bernie szerokości około 2 m.

Głównym elementem obronnym był wał, którego najniższe partie zagłębione były na około 20 cm w calcowej glebie. Wał zbudowany był ze skrzyń drewnianych wypełnianych gliną i ziemią. Szerokość jego podstawy sięgała od 12 m do 13,5 m, a składały się na nią równoległe ciągi skrzyń szerokości do 4,5 m. Długość skrzyń /wzdłuż wału/ nie została jeszcze uchwycona, chociaż sądząc z powierzchniowych obserwacji sięga ona także do 4,5 m. Drewniane skrzynie wypełniano masywnie z przepalonej fosy i rdzina. Część skrzyń wypełniono gliną zwałową, Gliną bardziej spoiistą sąpiano prawdopodobnie nie do sąsiednich skrzyń, lecz przemiannie w układzie szachownicowym. Wewnętrzne zbrocze wału było u podstawy prawdopodobnie umocnione brukiem z drobnych kamieni. Majdan miał około 90 m średnicy.

z wykopów pozyskano głównie ułamki kości zwierzęcych oraz fragmenty ceramiki mającej analogię w krakowskiej i lubelskiej ceramice datowanej od przełomu X/XI w. do połowy XIII wieku.

Badania będą kontynuowane.